

การพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดสงขลา

Developing the potential of Ban Khlong Ple community to upgrade the drive under a new way of life in Songkhla Province

ประสิทธิ์ รักษ์นุ้ย^{1*}, วนิดา เหมือนจันทร์², สมบูรณ์ บุญฤทธิ์³ และไพรัตน์ ฉิมหาต³

Prasit Ruknuiy^{1*}, Wanida Mueanjan², Somboon Boonrit³ and Pairat Chimahat³

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

¹ PhD student, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus.

² นักศึกษาระดับปริญญาเอก, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

² PhD student, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus.

³ อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

³ Advisor, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus.

*Corresponding author, E-mail: wanida92973@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพของชุมชนคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดสงขลา 2) เพื่อเสนอแนวทางเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านคลองเปล 1, 2 และ 3 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative) เก็บข้อมูลโดยการจัดกระบวนการกลุ่ม (Focus Group) ผู้เข้าร่วมเสวนาประกอบด้วยพระสงฆ์ระดับบริหารและไวยาวัจกรสมาชิกสภาเทศบาลเมืองคอหงส์ ผู้นำชุมชนและสมาชิกบ้านคลองเปล ตัวแทนจากภาครัฐ รวมทั้งสิ้น 26 คน เครื่องมือที่ใช้คือ การระดมสมองในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาของชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกระบวนการกลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษา 1. การพัฒนาคนและความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนบ้านคลองเปล ในท่ามกลางวิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หากภาครัฐเทศบาลเมืองคอหงส์มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ การสร้างเครือข่ายภายในชุมชนจะสามารถพัฒนาอาชีพเพิ่มรายได้ให้เกิดขึ้น อาทิ การสร้างกลุ่มการงานอาชีพผลิตดอกไม้จันทร์มีวัดคลองเปลเป็นแกนนำในการจัดตั้ง เป็นกิจกรรมที่จะพัฒนาขับเคลื่อนวิถีชีวิตชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่

ชุมชนบ้านคลองเปลได้ 2 การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านคลองเปลยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวม ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนที่สำคัญ เทศบาลเมืองคอหงส์หนุนเสริมด้านความรู้และกิจกรรม วัดคลองเปลสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้น ชุมชนบ้านคลองเปลจะสามารถสร้างความเข้มแข็งและมีความเป็นไปได้ที่จะสร้างความยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, ยกระดับขับเคลื่อน, วิถีชีวิตชุมชน

Abstract

The objectives of this study were 1) to analyze the potential development of Klong Ple Community in order to upgrade the drive under the new way of life in Songkhla Province; 2) to propose guidelines for enhancing the quality of life of people in Ban Khlong Ple 1, 2 and 3 communities. qualitative study (Qualitative) collect data by organizing the process group (Focus Group) Participants in the panel consisted of monks at the administrative level and Vaiyavakorn. Kho Hong City Council Member Community leaders and members of Ban Khlong Ple Representatives from the government, a total of 26 people. The tools used are Brainstorming to create engagement to guide community development Collecting data from group processes Use a content analysis method. by bringing the information to compile and classify systematically 1. The development of people and unity is important through the joint learning process of the members of the Ban Khlong Ple community. In the midst of the coronavirus outbreak crisis If the government of Kho Hong Municipality is ready for the infrastructure Building the stability of the fundamental economy by applying the Sufficiency Economy Philosophy Building a network within the community will be able to develop a career to increase income, for example, creating a sandalwood flower production career group with Khlong Ple Temple as a mainstay in the establishment. It is an activity that will develop and drive the way of life of the community to strengthen the Ban Khlong Ple community. 2 Enhancing the quality of life of people in Ban Khlong Ple community is based on the principles of holistic development in the government, private and civil society sectors. The involvement of community members is an important aspect. Kho Hong Municipality supports knowledge and activities Khlong Ple Temple built the faith to happen. Ban Khlong Ple community will be able to strengthen and have the possibility to build sustainability in the future.

Keywords: potential development, elevate the drive, community way of life

บทนำ

ลักษณะสังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารแพร่ผ่านเทคโนโลยีระดับสูง ข้อมูลสามารถกระจายไปได้อย่างรวดเร็วทั่วโลก เกิดการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ได้หลายด้าน มีการปรับตัวและเกิดความร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม มีกลยุทธ์ในการอยู่รอดด้วยการใช้วิถีคิดแบบใหม่ มีการกำหนดเป้าหมายที่รัดกุมชัดเจนต้องมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ชุมชนต้องพึ่งพาอาศัยกันสังคมต้องมีการประสานกัน ในลักษณะเครือข่าย (ทองใบ ธีรานันท์ทางกูร, 2561) ดังเช่นการแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ประเทศทั่วโลกจะต้องร่วมมือกันด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อหยุดยั้งการแพร่ระบาดและฟื้นฟูประเทศอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ประเทศไทยได้รับผลกระทบเช่นกันโดยเฉพาะประชากร เช่น ด้านเศรษฐกิจที่อยู่อาศัย รายได้ ผู้สูงอายุ ผู้สูงวัยและสิ่งสำคัญคือ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความเข้มแข็งในการพัฒนาไม่ย่อท้อต่อเหตุการณ์ของโลก ถึงแม้ว่าประเทศไทยสามารถควบคุมสถานการณ์การระบาดของโรคได้อีกระดับหนึ่งได้เป็นอย่างดี ในส่วนของเทศบาลเมืองคอหงส์กับภารกิจ (Mission) ในข้อที่ 4 สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งสมดุลและยั่งยืน โดยเน้นด้านการเกษตรกรรมให้เป็นตลาดผลผลิตทางการเกษตร พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (เทศบาลเมืองคอหงส์) และสอดคล้องการพัฒนาของกองสวัสดิการสังคม ที่มีวิสัยทัศน์สนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกับเทศบาลและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนโดยยึดหลักธรรมาภิบาล รับผิดชอบต่อประชาชนในท้องถิ่นให้อยู่ดีกินดี ช่วยเหลือพ่อแม่พี่น้องประชาชนที่ขาดที่พึ่ง จะดูแลเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมสวัสดิการเด็กและเยาวชน การพัฒนาชุมชน การจัดระเบียบชุมชน ตลอดจนการฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่ชุมชน เพื่อเพิ่มช่องทางในการประกอบอาชีพ ทั้งยังประสานงานในการจัดโครงการชุมชนร่วมรับทราบปัญหาและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม (อำนาจหน้าที่เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ทม))

ชุมชนบ้านคลองเปล 1, 2 และ 3 จึงเป็น 3 ชุมชน (จากชุมชนทั้งหมด 30 ชุมชน) ที่ผู้ศึกษาได้เลือกเป็นพื้นที่ในการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินชีวิต อีกทั้งเป็นชุมชนที่มีวัดคลองเปลเพียงวัดเดียวในเขตเทศบาลเมืองคอหงส์ได้เข้ามาเป็นภาคีเครือข่าย ด้วยเป็นวัดสุภาวะแห่งชาติมีสำนักปฏิบัติธรรมเป็นแห่งที่ 15 ของจังหวัดสงขลาและเป็นวัดประจำชุมชนบ้านคลองเปลทั้ง 3 ชุมชนจึงเป็นจุดแข็งของชุมชนบ้านคลองเปล จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พูดคุยและสังเกตการณ์ของผู้ศึกษาพบว่า พระครูโสภณคุณาทร (สมปอง ทองชูช่วย) เจ้าอาวาสวัดคลองเปลได้กล่าวว่า ความสะอาดความอยู่ดีกินดีของชุมชนมีผลสะท้อนมาถึงในวัดด้วย เพราะถ้าชุมชนขาดแคลนวัดก็ต้องขาดแคลนวัดกับชุมชนจึงต้องร่วมกันพัฒนาจึงจะสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งเรื่องถนน ไฟฟ้า น้ำประปา รายได้และสิ่งแวดล้อมที่ดี ประเด็นการเสริมรายได้การจัดให้มีกลุ่มการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มดอกไม้จันทน์ ทางวัดจะสามารถกระจายสินค้าได้ดีแต่เมื่อตั้งกลุ่มขึ้นแล้วต้องเสียสละนำไปสู่การยกระดับขับเคลื่อนต่อไป (สัมภาษณ์ พระครูโสภณคุณาทร (สมปอง ทองชูช่วย) เจ้าอาวาสวัดคลองเปล, 24 กุมภาพันธ์ 2565) ซึ่งจากการศึกษากระบวนการทำงานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

พบว่า การเคลื่อนกระบวนการทำงานด้านวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะมีขั้นตอนการเคลื่อนประมาณ 3 ระยะด้วยกันคือ ขั้นตอนแรกคือการเข้าสู่ชุมชน เริ่มตั้งแต่คัดเลือกชุมชนกลุ่ม ประเด็นปัญหาที่จะทำงานวิจัยเป็นการวิจัยเป็นการหาโจทย์วิจัย การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนทุกกลุ่มในหมู่บ้าน เคลื่อนงานวิจัยกับคนทุกกลุ่ม มีส่วนร่วมกับคนทุกกลุ่ม แต่ถ้าในบางประเด็นเป็นเรื่องของคนบางกลุ่มก็จะเคลื่อนเฉพาะกลุ่มได้ระยะที่ 1 การเตรียมการ เตรียมชุมชนใช้เวทีประชุมชี้แจงการพูดคุยในกลุ่มย่อยหรือพูดคุยเป็นรายบุคคลเป็นหลัก ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการ การเก็บข้อมูลด้านเอกสาร การศึกษาบริบทชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของวิธีการทุนชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมากำหนดเป็นแผนงานวิจัยการบริหารจัดการ เช่น ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และงบประมาณ ขั้นตอนนี้ทำงานร่วมกับคนทุกฝ่ายโดยมีชุมชนเป็นหลัก นำแผนงานไปปฏิบัติทดลองปฏิบัติก่อนจึงจะได้ข้อสรุป การติดตามประเมินผลแต่ละขั้นตอนนี้โดยสรุปงานเป็นระยะ ๆ ระยะที่ 3 การสรุปผลและเขียนรายงานการวิจัยควรต้องมีการเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ มีการประชุมสรุป/ถอดบทเรียนงานทุกครั้ง การสรุปผลควรทำการถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างทีมวิจัย โดยนำข้อมูลจากเอกสาร แบบสอบถาม การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์หรือศึกษาดูงาน นำมาวิเคราะห์และหาข้อสรุปร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปเหตุผลมาตอบคำถามของงานวิจัย (คู่มืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, 2559)

การพัฒนาชุมชนด้วยการนำประเด็นปัญหามาเป็นโจทย์เพื่อหาทางออกร่วมกัน ด้วยการร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน โดยภาครัฐคือเทศบาลเมืองคอหงส์ทำหน้าที่หนุนเสริมบทบาทการทำงานตามแผนการพัฒนา วัดคลองเปลส่งเสริมสนับสนุนสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจให้ก้าวผ่านอุปสรรคด้วยปัญญา ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาให้ความร่วมมือขับเคลื่อนการทำงานจากหลักการและเหตุผลความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดสงขลา เพื่อชาวชุมชนทั้ง 3 ชุมชนของบ้านคลองเปลให้เป็นชุมชนเข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างรอยยิ้มกันถ้วนหน้า

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ ในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อเสนอแนวทางเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านคลองเปล 1, 2 และ 3 ในจังหวัดสงขลา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต (Quality of Life) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิต พ.ศ. 2540 ว่า คุณภาพชีวิต คือ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ องค์ประกอบของความเป็นพื้นฐานที่เหมาะสม อย่างน้อยก็น่าจะมีอาหารที่เพียงพอ มีเครื่องนุ่งห่ม มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม มีสุขภาพกายและจิตใจดี ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งได้รับการบริการพื้นฐานที่จำเป็นทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประกอบการดำรงชีพอย่างยุติธรรม ส่วน UNESCO ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตเมื่อ ค.ศ.1981 ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล” (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2564)

แนวคิดทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม

แนวคิดเครือข่ายทางสังคมมีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) โดย George C. Homans และ Richard Emerson และทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแนวคิดหลัก ๆ ในเครือข่ายทางสังคม อธิบายถึงการสร้างความร่วมมือใน 2 แนวคิดสำคัญ คือแนวคิดความคล้ายคลึง (Homophily) และแนวคิดความใกล้ชิด (Propinquity) ในแนวคิดความคล้ายคลึง ถูกอธิบายไว้ว่าภายใต้เงื่อนไขที่เหมือนกัน บุคคลชอบจะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีคุณลักษณะที่คล้ายกัน โดยอาจเป็นความคล้ายกันในระดับการศึกษ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม เช่น คนหรือสมาชิกในสังคมที่มีพื้นฐานเหมือนกันหรือคล้าย ๆ กันมักจะคบหาสมาคม สูงสิ่งจับกลุ่มอยู่ด้วยกัน และแนวคิดความใกล้ชิด อธิบายว่าภายใต้เงื่อนไขที่คงที่ บุคคลชอบที่จะมีความสัมพันธ์กับคนที่ระยะทางใกล้ชิดกัน (กุลทัต หงส์ชยางกูร, ปรัชญานันท์ เทียงจรรยา, หน้า 4)

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

รังสรรค์ สิงห์เลิศและนิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ วิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านดอนแดง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า 1) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ปลูกมันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์โดยอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ หัวหน้าครัวเรือนต้องการเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงปลาตก การทำปุ๋ยชีวภาพ การเลี้ยงกบ การเลี้ยงจิ้งหรีด การเลี้ยงวัว การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การเพาะเห็ดนางฟ้า การเลี้ยงเป็ดเทศและการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง 2) รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ที่ผ่านการพิจารณาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผ่านการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรม ได้จำนวน 10 กิจกรรม ประกอบด้วยการทำผ้าห่มย้อมคราม การส่งเสริมอาชีพกองทุนหมู่บ้าน การทำไร่นาสวนผสม การปรับภูมิทัศน์จัดสวนหน้าบ้าน การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง การเลี้ยงและขยายพันธุ์สุกร การทำปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด การปลูกละมุด เกษตรอินทรีย์ปลอดภัยจากสารพิษ และการเพาะเห็ดขอนขาว 3) จากการเปรียบเทียบ

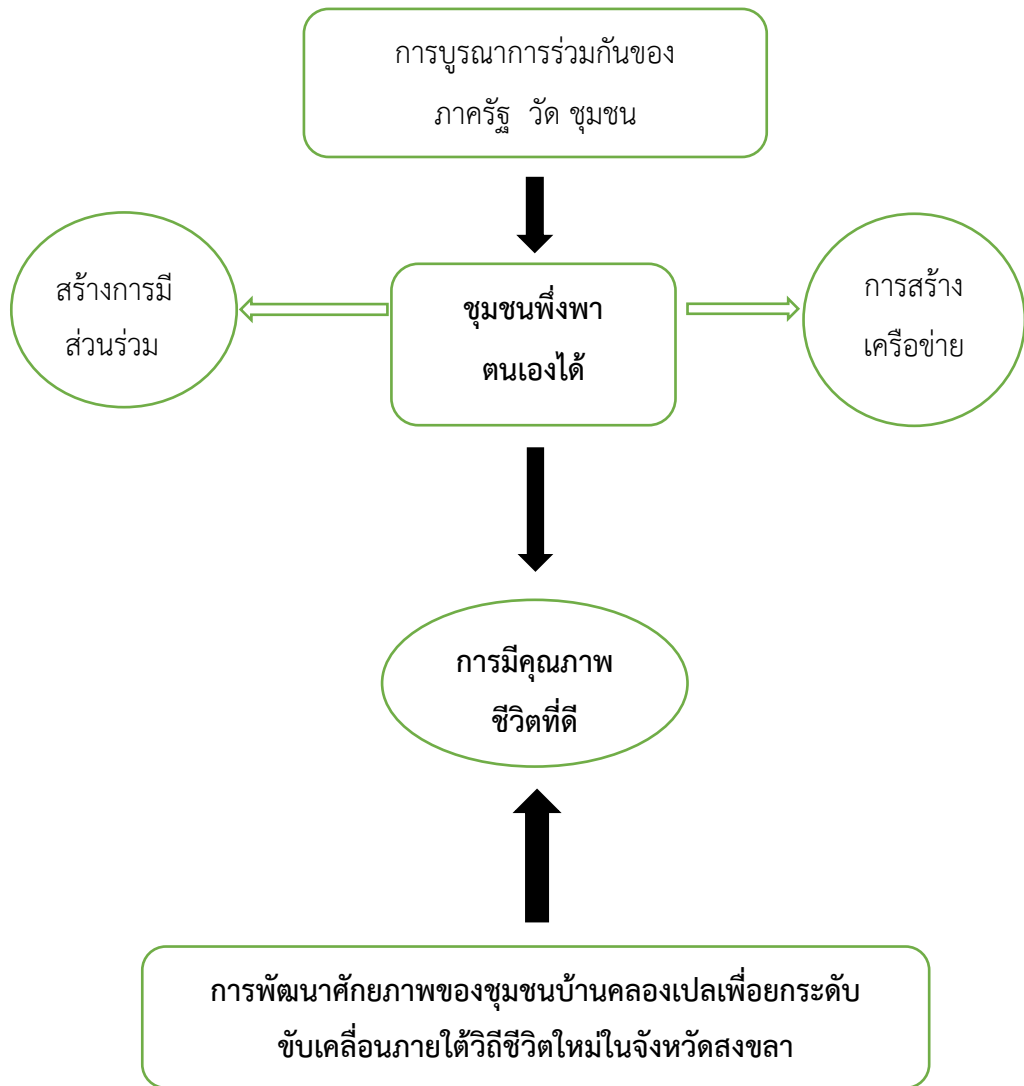

ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า รายได้ครัวเรือน รายจ่ายครัวเรือน จำนวนพืชเพื่อการยังชีพ จำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพ จำนวนเห็ดเพื่อการยังชีพ จำนวนสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อจากร้านค้าและความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ หลังการพัฒนารายได้ครัวเรือน จำนวนพืชเพื่อการยังชีพ จำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพ จำนวนเห็ดเพื่อการยังชีพและความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น ส่วนรายจ่ายครัวเรือนและจำนวนสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อจากร้านค้าลดลงสามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ได้เป็น 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 2) ทักษะศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบ 3) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของชุมชน 4) ร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการและเลือกกิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม 5) ลงมือปฏิบัติ และ 6) คืบความรู้อุ้ชุมชน รั้งสรรคสิ่งเหลือและนิภากรณ์ จงวุฒิเวศย์ (2561)

บทบาทชุมชนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนสู่โมเดลประเทศไทย 4.0

การสร้างภูมิคุ้มกันในองค์กรท้องถิ่น ศ.ดร.โกวิท พวงงาม คณะบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ได้เสนอแนวทางการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ยุคใหม่ โดยท่านมีความเห็นว่าจำเป็นจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงการที่ อปท. จะต้องสร้างระบบความสัมพันธ์กับกลุ่ม องค์กรชุมชนหน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งมีหลักการดำเนินงานดังนี้ ประการแรก ให้อปท.ควรวิธีการส่งเสริมให้ครอบครัวให้มีความมั่นคงและมีความอบอุ่น มีสัมพันธภาพที่ดี รักษาวัฒนธรรมไทยอันดีงามและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น คุณค่าและวิธีการออมของครัวเรือน ความรู้ด้านโภชนาการ ราคาผลผลิตทางการเกษตร ช่องทางการตลาดและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ฯลฯ รวมถึงส่งเสริมค่านิยมที่ดีและถูกต้อง ประการที่ 2 ให้อปท.หาวิธีการส่งเสริมบรรยากาศในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน “ผู้เขียนขอแนะนำเพิ่มเติม เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ 1 ไร่ 2 แสนหายจนและศูนย์เรียนรู้วิสาหกิจชุมชนต้นแบบ” เป็นต้น ประการที่ 3 ให้อปท.หาวิธีการส่งเสริมความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทั้งการสร้างหลักประกันชีวิต สวัสดิการชุมชน ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านสุขภาพและที่อยู่อาศัย ความคุ้มครองผู้บริโภคและความมั่นคงในสิทธิมนุษยชน “ผู้เขียนแนะนำเพิ่มเติม ควรให้ชุมชนมีแผน 4 แผนในการดำเนินชีวิต ได้แก่ แผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงินและแผนสุขภาพ” ประการที่ 4 ให้อปท.มีการเตรียมความพร้อมและยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ชุมชน เช่น การดูแลเด็ก เยาวชนและผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมสภาพแวดล้อมของชุมชนน่าอยู่และปลอดภัย โดยมีระบบการให้ความช่วยเหลืออย่างครบวงจรและมีประสิทธิภาพ ฯลฯ ประการที่ 5 ให้อปท.หาวิธีการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนและอปท. ในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น ประเด็นยาเสพติด การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติ ฯลฯ ประการที่ 6 ให้อปท.หาวิธีการทำงานร่วมกันระหว่าง อปท. ชุมชน สถาบันทางศาสนาและสถานศึกษา ในการสืบสานวัฒนธรรมจารีตประเพณีที่ดีงามของชุมชนและฟื้นฟูค่านิยมการทำงานร่วมกัน เช่น ประเพณี

ลงแขกเกี่ยวข้าว บวชป่าสืบทอดแม่ย่า เป็นต้น ประการที่ 7 ให้ อพท. รมรงค์สร้างจิตสำนึกสาธารณะให้คนในชุมชนเป็นพลเมืองดี รู้สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์และสำนึกกรักบ้านเกิด เป็นต้น (วงศ์สถิต วิสุภี, 2560)

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาการพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ (New normal) ในจังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative) เก็บข้อมูลโดยการจัดกระบวนการกลุ่ม (Focus Group) เพื่อประมวลแนวคิดและสรุปแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มพระสังฆาธิการและผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เลขานุการและไวยาวัจกรวัดคลองเปล จำนวน 4 คน ผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนบ้านคลองเปล จำนวน 15 คน สมาชิกสภาเทศบาลเมืองคอหงส์ จำนวน 1 คน รองปลัดเทศบาลเมืองคอหงส์ นักพัฒนาชุมชน หัวหน้าฝ่ายแผนงานและโครงการ นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ จำนวน 6 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 26 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ การใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus Group) ในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาของชุมชนบ้านคลองเปล 1, 2 และ 3 โดยดำเนินการจัดกลุ่มย่อยตามสภาพปัญหาของแต่ละชุมชน รับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มรวบรวมเป็นประเด็นที่น่าสนใจ จัดทำสรุปประเด็นที่ได้จากการจัดเวที รวบรวม วิเคราะห์และสรุปผลที่ได้รับจากการใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus group) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ผ่านกลไกการจัดทำแผนของเทศบาลเมืองคอหงส์ ในจังหวัดสงขลา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดกลุ่มย่อยที่สอดคล้องกับลักษณะการพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านคลองเปล ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group) ในประเด็นที่กำหนด บันทึกรายละเอียดที่สำคัญโดยการจดบันทึกและการสังเกตลักษณะพฤติกรรมของผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม จัดทำสรุปการสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มย่อยในรายละเอียดที่สำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) ที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) จัดระเบียบข้อมูล (Data) ในรูปของบันทึกเป็นคำพูดสรุปใจความการสนทนากลุ่ม นำเสนอและแสดงข้อมูลในเชิงพรรณนาเพื่อหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงของข้อมูลและตรงประเด็นตามกรอบแนวคิด สรุปข้อมูลเป็นหมวดหมู่เพื่อจำแนกให้อยู่ในขอบเขตและครอบคลุมในประเด็นที่กำหนดและตอบใจหายัตถุประสงค์ของการศึกษา จัดทำข้อเสนอเชิงทฤษฎี (Proposal) ที่ได้จากการจัดกระบวนการกลุ่ม

ผลการศึกษา

1. การพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดสงขลา ผลจากการวิเคราะห์พบว่าการพัฒนาคนและความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนบ้านคลองเปล ในท่ามกลางวิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หากภาครัฐเทศบาลเมืองคอหงส์มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ การสร้างเครือข่ายภายในชุมชนจะสามารถพัฒนาอาชีพเพิ่มรายได้ให้เกิดขึ้น อาทิ การสร้างกลุ่มการทำงานอาชีพผลิตดอกไม้จันทน์มีวัดคลองเปลเป็นแกนนำในการจัดตั้ง เป็นกิจกรรมที่จะพัฒนาขับเคลื่อนวิถีชีวิตชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนบ้านคลองเปลได้

2. แนวทางเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านคลองเปล 1, 2 และ 3 ยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวม ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนที่สำคัญ เทศบาลเมืองคอหงส์หนุนเสริมด้านความรู้และกิจกรรม วัดคลองเปลสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้น ชุมชนบ้านคลองเปลจะสามารถสร้างความเข้มแข็งและมีความเป็นไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดสงขลา ผ่านกระบวนการกลุ่ม (Focus Group) ในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาของชุมชนบ้านคลองเปล 1, 2 และ 3 สรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย จะต้องมีการบูรณาการความร่วมมือทั้ง 3 ฝ่ายเทศบาลเมืองคอหงส์ วัดคลองเปลและชุมชนบ้านคลองเปลทั้ง 3 ชุมชน เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพ มีวัตถุประสงค์คือการสร้างรายได้ในยามวิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่นและชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันพร้อมกับการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาสู่การแบ่งปันทรัพยากรในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านนวัตกรรมของชุมชนในลักษณะที่หลากหลายร่วมกัน (ททัยชนก คະตะสมบุรณ์แลคณะ, 2563) ประเด็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ชุมชนควรมีความตระหนักว่าการสร้างอาชีพเสริมต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนและภายนอกชุมชน ทั้งชุมชนองค์กรภาครัฐและวัดที่จะต้องทำงานประสานกันเป็นเครือข่าย บริบทเชิงพื้นที่ชุมชนเพนียดมีฐานทุนที่เหมาะสมในเชิงบูรณาการทั้งในด้านทรัพยากรและชุมชนเปิดรับต่อการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ความร่วมมือจากผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ในการพัฒนาชุมชน แสดงให้เห็นถึงความพร้อมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (สุนทรีย์ วิพัฒครุฑ, อุษณี จิตติมณี, เพ็ญญา จุมพลพงษ์และเสาวพร สุขเกิด, 2563)

2. การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านคลองเปล 1, 2 และ 3 คนในชุมชนต้องสร้างความรักและความสามัคคีที่จะก้าวเดินไปพร้อม ๆ กัน นำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาต่อยอดและ/หรือพัฒนาให้เกิดมูลค่า อาทิ กลุ่มการผลิตดอกไม้จันทร์ที่เคยมีในอดีตนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาทบทวนแก้ไข ด้วยองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง คือการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกัน ความสามารถที่จะเจรจาต่อรองและประสานงานทั้งภายในและกับภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ คนในพื้นที่ของชุมชนสามารถมีส่วนร่วมมีความรู้เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่รวมทั้งความรู้ในสังคมอื่น ๆ มีคุณภาพ มีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ความเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ตื่นรู้ มีความสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน ครอบครัวมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (25 พ.ย. 2563) แนวคิดวิถีพุทธตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิและปัญญา)

หากนำมาบูรณาการร่วมกัน กายและจิตจะมีพลังของความเข้มแข็งที่จะต่อสู้กับวิกฤตของเชื้อไวรัสโคโรนา วัตคลองเปล อำเภอกาบัง จังหวัดสงขลา เป็นองค์กรทางศาสนาที่ผู้นำคือเจ้าอาวาสพระครูโสภณคุณาทร (สมปอง ทองชูช่วย) เป็นพระนักพัฒนาที่มีความคิดก้าวไกลเรียนรู้ตลอดเวลา มีวิสัยทัศน์ที่ดีมีความเสียสละสูงพร้อมที่จะนำชุมชนก้าวข้ามปัญหาที่เกิดขึ้น ในเรื่องแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิถีพุทธบูรณาการ คือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทางด้านกาย ศีล จิตและปัญญา ให้มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ปฏิบัติตนอยู่ภายใต้ของหลักศีลธรรม (เจริญ นุชนิยม, 2561)

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปและอภิปรายผลการศึกษาข้างต้น ซึ่งได้รับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านคลองเปลเพื่อยกระดับขับเคลื่อนภายใต้วิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดสงขลา จากการจัดกระบวนการกลุ่ม (Focus group) ในการสร้างการพัฒนาคุณภาพ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะเพื่อให้เกิดประโยชน์จากผลการศึกษาในครั้งนี้ โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ชุมชนบ้านคลองเปลจังหวัดสงขลาควรให้กรมการพัฒนาชุมชนเข้ามาส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นชุมชนตัวอย่างให้เกิดการเรียนรู้
2. เทศบาลเมืองคอหงส์ควรทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) กับวัดคลองเปล เพื่อความสะดวกในการพัฒนาร่วมกัน เพราะวัดคลองเปลเป็นวัดเดียวในชุมชนและศรัทธาที่ดีจากชุมชนจะเป็นทุนให้การพัฒนาก้าวหน้าได้เร็ว ตอบใจത്യการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดกับชุมชนได้ทันสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ของเชื้อโคโรนาไวรัสที่นับวันจะมีความรุนแรง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. การมีแผนการพัฒนาชุมชนเชิงรุกของเทศบาลเมืองคอหงส์จะเป็นทางออกที่ดีในการแก้ปัญหาเร่งด่วนการติดเชื้อไวรัสโคโรนา โดยเฉพาะเรื่องของปากท้องของคนในชุมชน การสร้างอาชีพด้วยการใช้วัตถุดิบที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชนมาสร้างรายได้ จะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 : ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Smart Living)
2. วัดคลองเปลเป็นวัดเดียวในชุมชนที่มีความพร้อมในด้านการใช้ประโยชน์จากสถานที่ หากชุมชนเริ่มต้นที่จะพัฒนาตนเองและสังคม คนในชุมชนควรลดอคติต่อวัดและเข้ามาร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

- กุลทัต หงส์ชยางกูร, ปรัชญานันท์ เทียงจรรยา. การสร้างและการบริหารเครือข่าย. สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2565. จาก <http://hsmi2.psu.ac.th> > upload > forum
- คู่มืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. (2559). กระบวนการทำงานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 11 เม.ย. 2565. จาก งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น - RDI-SNRU <https://rdi.snru.ac.th> > uploads > 2016/12 > CBR-PDF
- เจริญ นุชนิยม. (29 พ.ค. 2561). พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้พระพุทธศาสนาวิธีการบูรณาการ. สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2565. จาก <https://so03.tci-thaijo.org> > บทความ > ดาวนโหลด
- ทองใบ ธีรานันท์ทางกูร. 3. กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงโลก. สืบค้นเมื่อ 11 เม.ย. 2565. จาก supsupra.blogspot.com > 2018/06
- เทศบาลเมืองคอหงส์. วิสัยทัศน์/พันธกิจ เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สืบค้นเมื่อ 11 เม.ย. 2565. จาก <https://www.khohongcity.go.th> > content > information
- รังสรรค์ สิงห์เลิศและนิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์. (2561). รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านดอนแดง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. สืบค้นเมื่อ 11 เม.ย. 2565. จาก ThaiJO <https://ph02.tci-thaijo.org> > article > download
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2564). คุณภาพคือความอยู่รอด เมื่อคุณภาพชีวิต...อยู่ที่ใคร? - มติชน มติชนออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 31 ม.ค. 2565. จาก <https://www.matichon.co.th> > คอลัมน์นิสต์
- วงศ์สถิต วิสุภี. (29 ส.ค. 2560). บทบาทชุมชนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนสู่โมเดล. สืบค้นเมื่อ 11 เม.ย. 2565. จาก <http://ppp.energy.go.th> > uploads > 2020/02 > เอก.
- สุนทรีย์ วิพัฒน์ครุฑ, อุษณีย์ จิตติมณี, เพ็ญนภา จุมพลพงษ์และ เสาวพร สุขเกิด. (2563). การพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเศรษฐกิจของชุมชนด้วยการสร้างอาชีพเสริมในตำบลพะเนียด ตำบลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี. สืบค้นเมื่อ 22 ม.ค. 2565. จาก <https://so01.tci-thaijo.org> > บทความ > ดาวนโหลด
- หทัยชนก คตะสมบูรณ์และคณะ. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างที่ยั่งยืน เศรษฐกิจ: กรณีศึกษา ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2565. จาก <https://so03.tci-thaijo.org> > บทความ > ดาวนโหลด
- สัมภาษณ์ พระครูโสภณคุณาทร (สมปอง ทองชูช่วย) เจ้าอาวาสวัดคลองเปล, 24 กุมภาพันธ์ 2565.)
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (25 พ.ย. 2563). เศรษฐกิจฐานราก – สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). สืบค้นเมื่อ 11 เม.ย. 2565. จาก <https://web.codi.or.th> > development_projec
- อำนาจหน้าที่เทศบาลเมืองคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ทม). สืบค้นเมื่อ 31 ม.ค. 2565. จาก ...<https://www.khohongcity.go.th> > content > cate